

PITANJA PREDNOSTI/NEDOSTATAKA ULASKA U EU...

obrađena su u publikaciji

101 pitanje o utjecaju EU na živote građana,
Delegacije Europske unije u Republici Hrvatskoj

ovdje iznosimo neka od njih, a za ostale nedoumice možete pronaći odgovore u navedenoj publikaciji te posjetom njihove internetske stranice i stranice MVEP-a.

Mogu li građani Europske unije tražiti posao i raditi u bilo kojoj državi članici EU-a?

Mogu. Sloboda kretanja radnika jedna je od četiri temeljne slobode jedinstvenog tržišta EU-a. No, u slučaju zemalja koje su pristupile EU-u 2004. odnosno 2007. godine, svaka je država članica mogla uvesti privremeno ograničenje u pristupu tržištu rada odnosno razdoblje tijekom kojeg su građani tih zemalja još uvijek trebali radnu dozvolu za države koje su uvele to ograničenje. Najduže razdoblje tijekom kojeg su države članice mogle ograničiti pristup svojem tržištu rada iznosilo je sedam godina. U zadnjem proširenju jedino su Austrija i Njemačka odlučile zadržati prijelazno razdoblje od sedam godina dok su ostale države članice ili u potpunosti otvorile svoje tržište rada, ili su to napravile nakon dvije odnosno pet godina nakon ulaska tih država u EU. Više informacija u Tablici 3.

Države članice Europske unije mogu ograničiti pristup svom tržištu rada za hrvatske građane na razdoblje od dvije, pet ili najviše sedam godina. Odluku o tome donose države članice samostalno i pojedinačno.

Propisuje li EU koliko radnici mogu raditi tijekom dana odnosno tjedna?

Direktiva o radnom vremenu iz 2003. godine regulira jedno od temeljnih područja radnog prava u EU-u, koje je osnova socijalne zaštite u Europi. Ona utvrđuje minimalne uvjete koje svaka članica EU-a mora osigurati svakoj radnoj osobi. To su: maksimalno 48 sati rada tjedno, uključujući i prekovremene sate, pauza nakon šest sati neprekidnog posla, minimalno jedan dan neprekidnog odmora u tjedan dana, plaćeni godišnji odmor, maksimalno trajanje noćne smjene od osam sati dnevno. Direktiva predviđa i posebne odredbe za radnike u sektoru prijevoza, te za liječnike, ribare i druge.

Da li se članstvom u EU-u nezaposlenost povećava ili smanjuje?

Pitanje rasta odnosno pada nezaposlenosti složeno je pitanje koje nije izravno vezano samo uz nacionalne politike kao ni uz politike EU-a. No, istraživanja stanja prije i poslije ulaska u Uniju 2004. godine u svim su novim članicama pokazala kako je nakon pristupanja Europskoj uniji došlo do ubrzanja gospodarskog rasta i povećanja investicija što se odrazilo i na kretanja na njihovim tržištima rada, a time i na standard njihovih građana. No, uslijed globalne financijske krize koja je u većoj ili manjoj mjeri zahvatila sve države članice EU-a, došlo je do porasta nezaposlenosti u svim državama članicama.

Ako se osoba zaposli u nekoj drugoj zemlji EU-a, gdje mora plaćati poreze?

Unutar EU-a ne postoje općevažuća pravila oporezivanja već se države članice drže svojih nacionalnih zakona ili ugovora između dviju i više zemalja. No, većina nacionalnog poreznog

zakonodavstva u EU-u uključuje sljedeće pravilo: porez se plaća tamo gdje se radi. Također, ukoliko u nekoj državi građanin EU-a ne boravi tijekom cijele godine, ali boravi više od šest mjeseci godišnje, država u kojoj radi može se smatrati njegovim prebivalištem. Time građanin EU-a može postati porezni obveznik te zemlje uz obvezu plaćanja propisanih poreza. Pri tom građanin EU-a ima jednaka prava i porezne obveze kao i stanovnici te države.

Treba li polagati dodatne ispite ukoliko se, primjerice, osoba iz jedne zemlje članice EU-a želi zaposliti na istim poslovima u drugoj zemlji članici?

Da bi se u nekoj državi Europske unije moglo zaposliti, potrebno je imati službeno priznate profesionalne kvalifikacije (obrazovanje i profesionalno iskustvo). Je li određena profesija u nekoj zemlji zakonski uređena moguće je provjeriti u bazi profesionalnih kvalifikacijana stranica Opće uprave za unutarnje tržište i usluge Europske komisije (Internal Market>Professional qualifications>Regulated profession database). U slučaju da zanimanje nije regulirano u zemlji u kojoj se traži posao, ono se također može obavljati pod istim uvjetima kao i za građane te zemlje, uz suglasnost nadležnih vlasti. Česta je pojava da su nazivi zanimanja u raznim članicama EU-a drugačije klasificirani. Za dodatne informacije i preporuke preporuča se kontaktirati nacionalne institucije koje se bave priznavanjem profesionalnih kvalifikacija u matičnoj državi i u državi željenog zaposlenja.

Dobivaju li se ulaskom u EU nove osobne iskaznice, putovnice i registarske pločice?

U Europskoj su uniji u upotrebi biometrijske putne isprave pa su ih sve države članice obvezne usvojiti. Europska unija ne propisuje posebne zakone vezane uz osobne iskaznice, već su one u nadležnosti zakonodavstva država članica. Europska unija propisuje i pravila o vozačkim i prometnim dozvolama koja su dužne poštivati sve države članice. Na registarske pločice dodaje se oznaka pripadnosti EU-u u rokovima ovisnim o tada važećim propisima.

Od 29. lipnja 2010. godine u Hrvatskoj se izdaju isključivo biometrijske putovnice koje su u potpunosti usklađene s propisima EU-a. Stare putovnice vrijedit će do isteka njihove valjanosti. Nakon ulaska u EU, izdat će se i novi obrazac vozačke i prometne dozvole dok će se na registarske pločice dodati i oznaka pripadnosti EU-u.

Što je Šengenski sporazum i kada će on početi vrijediti za Hrvatsku?

Šengenski sporazum, koji je u luksemburškom gradiću Schengenu sklopljen 1985. godine između Belgije, Francuske, Luksemburga, Njemačke i Nizozemske, imao je za cilj postupno ukidanje unutarnjih graničnih kontrola na kopnu, moru i u zračnim lukama svih potpisnika Sporazuma. Osim poticanja slobode kretanja unutar EU-a, Sporazum ima za cilj jačati graničnu kontrolu na njezinim vanjskim granicama odnosno granicama država članica EU-a s državama koje nisu članice. Važan dio Sporazuma je i Šengenski informacijski sustav (SIS) odnosno baza podataka koju dijele policije svih uključenih zemalja i koja se koristi u pravosudnoj suradnji, za kontrolu osoba, granica, izdavanje viza itd. Države koje pristupaju EU-u mogu se priključiti Šengenskoj zoni tek nakon što u potpunosti usvoje SIS, visoku kontrolu vanjskih granica EU-a i pravni okvir suradnje. Prema iskustvu zemalja iz zadnjeg vala proširenja EU-a, ulazak u Šengenski sporazum može se očekivati u roku od nekoliko godina nakon pristupanja Europskoj uniji. Šengensko područje trenutno obuhvaća 25 država – 22 države koje su članice EU-a (sve države izuzev Bugarske, Cipra, Irske, Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine), te Island, Norvešku i Švicarsku.

Kome se potrošači u EU-u mogu obratiti ukoliko žele tužiti nekog proizvođača?

Potrošači se mogu javiti Europskom potrošačkom centru, nekom od nadležnih tijela u svojoj zemlji koja se bavi zaštitom potrošača ili pokrenuti slučaj na sudu, gdje se preporuča pribjeći izvansudskoj nagodbi, radi brzine rješavanja tužbe. Popis Europskih potrošačkih centara koji nude besplatnu pomoć nalazi se na stranici Europske komisije (http://ec.europa.eu/consumers/ecc/index_en.htm).

Kako se može provjeriti je li određeni proizvođač zadovoljio ekološke standarde?

Ekološka naljepnica (tzv. Ecolabel) oznaka je Europske unije koja se od 1992. dodjeljuje proizvođačima i davateljima usluga koji djeluju u skladu s ekološkim standardima. Poznata kao „zeleni cvijet“, ova je naljepnica vidljiva na pakiranju proizvoda i vrijedi tri godine. Nekoliko tisuća proizvoda danas nosi taj logo. Kriteriji za dobivanje ove naljepnice su iznimno strogi i temelje se na znanstvenim studijama o utjecaju na okoliš, od proizvodnje do prodaje samih proizvoda ili usluga. Naljepnica se ne dodjeljuje proizvodima vezanim uz hranu, piće, farmaceutske proizvode i medicinsku opremu.

Kako se u Europskoj uniji štite prirodni izvori pitke vode?

Zaštita vodnih i morskih resursa i posebno izvora pitke vode, osnova je zaštite okoliša u EUu. U cilju zaštite ljudskog zdravlja i osiguravanja dostupnosti pitke vode svim građanima EU-a, Direktiva o pitkoj vodi državama članicama uspostavlja zakonsku obvezu praćenja kakvoće vode kroz 48 mikrobioloških i kemijskih parametara, obvezu redovite kontrole i informiranja javnosti o kvaliteti vode. Svake tri godine države članice trebaju informirati Europsku komisiju o kakvoći vode, koja ih potom objavljuje na svojim internetskim stranicama. Time se štite ne samo potrošači diljem EU-a nego i prirodni resursi zemalja bogatih izvorima pitke vode poput Hrvatske.

Kako kupiti automobil u drugoj državi članici i dovesti ga u matičnu državu?

Građani EU-a mogu slobodno kupiti automobil gdje god to žele. Na njega neće platiti carinu. No, hoće li platiti PDV ovisi o tome jesu li ga kupili od privatne osobe ili ovlaštenog prodavača, te je li kupljen novi ili rabljeni automobil. Ukoliko kupuju novi automobil, PDV će platiti u članici EU-a u kojoj ga registriraju. Ukoliko kupuju rabljeno vozilo od privatne osobe, neće platiti PDV. Ukoliko se rabljeni automobil kupuje od autoriziranog prodavača, PDV se plaća u toj državi, ali ne i u državi u kojoj se automobil registrira. Kupljeni automobil može se dovesti u matičnu državu s drugim registriranim i osiguranim automobilom ili putem specijaliziranih tvrtki koje se time bave. Automobil se može i odvesti kući, no za to je potrebno valjano osiguranje i privremene registarske pločice, koje se mogu nabaviti u matičnoj zemlji ili u državi u kojoj je automobil kupljen. Nužno je provjeriti vrijede li privremene tablice u svim zemljama kroz koje će se građanin EU-a odvesti kući.

Je li moguće zatražiti operaciju u nekoj drugoj državi članici EU-a?

Građanin EU-a može zatražiti operaciju u drugoj članici, no pitanje je tko će mu i kako nadoknaditi troškove bolničkog liječenja. U slučaju da je riječ o iznenadnom zdravstvenom stanju koje zahtijeva operaciju, punu nadoknadu troškova pokriva Europska iskaznica zdravstvenog osiguranja. U slučaju da je riječ o operaciji koja je bila predviđena i koja se mogla obaviti u zemlji u kojoj je građanin EU-a osiguran, nacionalno zdravstveno osiguranje treba odobriti naknadu troškova za operaciju u nekoj drugoj državi članici. Tada se plaća samo

razlika u cijeni bolničkog liječenja. Primjerice, ukoliko je cijena bolničkog liječenja za određeno razdoblje u Hrvatskoj 1.000 eura, a u Njemačkoj 1.500 eura, platit će se 500 eura razlike.

Je li državljanin jedne članice EU-a koji studira u drugoj zemlji članici oslobođen plaćanja školarine?

Da ukoliko i državljanin te zemlje članice također ne plaćaju školarine. Naime, plaćanje školarine regulirano je nacionalnim zakonodavstvom svake države članice ali EU propisuje da bilo koji građanin EU-a ima pravo studirati u bilo kojoj državi članici pod istim uvjetima kao i državljanin te zemlje.

Ulaskom u EU građani Hrvatske plaćat će školarine jednake onima koje su važeće za državljane zemlje u kojoj se nalazi sveučilište ili će biti oslobođeni plaćanja školarine ukoliko i građani te zemlje istu ne plaćaju.

Ukoliko građanin EU-a izgubi posao u drugoj državi članici, može li u toj državi primiti naknadu za nezaposlene?

To ovisi o tome gdje je osoba koja je izgubila posao odlučila živjeti. Nezaposlena osoba može se prijaviti na zavod za zapošljavanje u bilo kojoj državi članici u kojoj je radila i nastavila živjeti. Na zavodu za zapošljavanje imat će jednaki status i prava kao i državljanin te zemlje. Ukoliko se nezaposlena osoba međutim želi vratiti u zemlju u kojoj je prethodno živjela, treba provjeriti ima li nakon razdoblja rada u inozemstvu još uvijek status prebivališta i slijedom toga pravo prijave zavodu za zapošljavanje u toj zemlji.

Što je Europska iskaznica zdravstvenog osiguranja?

Ova iskaznica omogućava građanima EU-a, Islanda, Lihtenštajna, Norveške i Švicarske potpunu medicinsku skrb pod istim uvjetima kao i državljanima navedenih zemalja. U slučaju da neka članica Europske unije naplaćuje određene medicinske usluge (boravak u bolnici, farmaceutske usluge i sl.), nositelj iskaznice navedenu će uslugu platiti povoljnije i troškovi će mu biti nadoknađeni ili u zemlji u kojoj boravi ili po povratku kući. Iskaznica ne pokriva zdravstvene troškove ukoliko je svrha putovanja bila liječenje. Iskaznicu besplatno izdaje država u kojoj građanin ima prijavljen stalan boravak, odnosno zdravstveno osiguranje te države.

Imaju li obitelji s troje ili više djece veće socijalne ili druge naknade?

Dječje doplatke i druge naknade vezane uz djecu plaća ona država u kojoj su roditelji zaposleni, bez obzira na to gdje imaju prijavljeno prebivalište. Visinu tih naknada samostalno određuje svaka država članica EU-a pri čemu svaka država samostalno odlučuje o kriterijima dodjele, uključujući i broj djece.

Ukoliko građanin EU-a svoj radni vijek npr. provede 20 godina u Njemačkoj, pet godina u Austriji, a ostatak u Bugarskoj, koja će mu država članica isplaćivati mirovinu?

Sve će mu države plaćati mirovinu, ovisno o uplati doprinosa tijekom radnog vijeka. Zahtjev za mirovinom građanin EU-a podnosi u državi u kojoj živi ili u kojoj je posljednjom radio. Ta je država onda odgovorna za obradu umirovljeničkog zahtjeva i prikupljanje podataka iz svih zemalja u kojima je umirovljenik radio. Ukoliko nikada nije radio u zemlji u kojoj trenutno živi, umirovljenik se treba javiti nadležnim institucijama države u kojoj je zadnji put odrađivao radni staž.